

IJTIMOIIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNALI

VOL.3 № 3

2026

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA KREATIVLIKNI RIVOJLANTIRISHNING O`ZIGA XOSLIGI

Yusupova Xabiba Iriskulovna

Toshkent amaliy fanlar universiteti, kafedra mudiri, PhD professor

Rajabova Sarvinoz Raxmon qizi

Toshkent amaliy fanlar universiteti, talaba

Annotatsiya

Ushbu maqolada bolalarda ijodiy rivojlanishga ta'sir etuvchi omillar hamda kreativlikni shakllantirish yo'llari tahlil qilinadi. Unda maktabgacha yoshdagi bolalarning kreativ qobiliyatlarini rivojlantirish, ularning har tomonlama ijodiy salohiyatini va mustaqil fikrlashini rag'batlantirish masalalari yoritiladi.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, kreativlik, pedagogik faoliyat, ijodkorlik, o'yin metodlari, innovatsion yondashuvlar, mustaqil fikrlash, bolalar, rivojlantirish.

ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ КРЕАТИВНОСТИ У ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Юсупова Хабиба Ирискуловна

Ташкентский университет прикладных наук, заведующая кафедрой, PhD профессор

Раджабова Сарвиноз Рахмон кизи

Ташкентский университет прикладных наук, студентка

Аннотация

В статье рассматриваются факторы, влияющие на творческое развитие детей, а также пути формирования креативности. Особое внимание уделяется развитию творческих способностей детей дошкольного возраста, стимулированию их всестороннего творческого потенциала и самостоятельного мышления.

Ключевые слова: дошкольное образование, креативность, педагогическая деятельность, творчество, игровые методы, инновационные подходы, самостоятельное мышление, дети, развитие.

SPECIFIC FEATURES OF DEVELOPING CREATIVITY IN PRESCHOOL CHILDREN

Yusupova Xabiba Iriskulovna

Tashkent University of Applied Sciences, Head of the Department, PhD Professor

Rajabova Sarvinoz Raxmon qizi

Tashkent University of Applied Sciences, Student

Abstract

This article examines the factors influencing children's creative development and the ways of fostering creativity. Special attention is given to the development of creative abilities in preschool children, as well as to promoting their overall creative potential and independent thinking.

Keywords: preschool education, creativity, pedagogical activity, creative work, play-based methods, innovative approaches, independent thinking, children, development.

Rivojlangan kreativlik shaxs ijodkorligining muhim tarkibiy qismidir. U shaxsning kognitiv maqsadga erishish, boshlangan ijodiy ishni davom ettirish, bilish faoliyatidagi qiyinchiliklarni bartaraf etish, aqliy harakatlarni rejalashtirish va ketma-ketlashtirish, maqsadga erishish variantlari va usullarini izlash istagida ifodalanadi. Shuningdek, shaxsda stenik tuyg'ular (kognitiv va ijodiy faoliyatdan quvonch hissi, ixtirolar jarayonida qiyinchiliklarni engishga tayyorlik, kognitiv yoki ijodiy maqsadga erishishdan g'ururlanish, biror narsa o'ylab topish imkoniyatidan zavqlanish, ijodiy ish boshlanishidagi optimistik faollik, uning ijobiy natijasini kutish, muvaffaqiyasizliklar holatida xotirjamlik va boshqalar) ham hosil bo'ladi.

Adabiyotlar tahlili va metodlar.

Ijodiy qobiliyatlarning rivojlanish darajasini va ayniqsa, kichik yoshdagi bolajonlarning ilodiy qobiliyatlarini rivojlantirish darajalarini aniqlash muammosi N.V.Bibikova, N.E.Vishnevaya, V.L.Klesevova, M.K.Xoshimova, X.I.Yusupova, M.M.Mamedovalar tomonidan ko'rib chiqilgan. Maktabgacha ta'lim tizimida tarbiyachilar bolajonlarni har tomonlama yetuk, bilimli, shaxs sifatida yetishishlari uchun bola kreativligini keng ma'noda qo'llay bilishimiz kerak. Bu borada ota-onalar va maktabgacha ta'lim tashkilotlari hamkorlikdagi nazoratlari asosida bolalar o'zi qiziqadigan faolaiyat turi bilan shug'ullanishlari kerak. Hech qanday cheklovlar bo'lmasligi lozim. Bola imkon qadar barchasini o'zi mustaqil bajarishi kerak, bunda uning mustaqil fikri ham rivojlanadi. Bolani kichkina yutug'i ya'ni, kichkina nimadir yasaganda, yaratganda uni qo'llab-quvvatlash, rag'batlantirib uni to'g'ri yo'lga yo'naltirib tursak, bolada yana yangi g'oyalar paydo bo'lib ijodkorlik qobiliyati yanda rivojlana boshlaydi.

Nima uchun bolalarning ijodiy faoliyat bilan shug'ullanishi muhim?

Bolalarning ijodkorligini rivojlantirish shunchaki ularning vaqtini band qilishning bir usuli emas. Bu ularning shaxsiyati, fikrlashi va ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishga muhim hissa qo'shadi. Ijodkorlik bolalarga dunyoni kengroq ko'rishga, innovatsion yechimlarni topishga va his-tuyg'ularini ifoda etishga yordam beradi.

Jadval 1.

Malaka yoki sifat	Ijodkorlik qanday rivojlanishiga yordam beradi
Fikrlashning moslashuvchanligi yaxshilanadi	Ijodkorlik bolalarga muammolarga turli nuqtai nazardan qarashni o'rgatadi. Ular bir nechta to'g'ri yechimlar bo'lishi mumkinligini tushunadilar va tajriba o'tkaza boshlaydilar. Bu ularga osonroq moslashishga va qiyin vaziyatlarga tezroq yechim topishga yordam beradi.
Hissiy aql rivojlanadi	Ijodkorlik orqali bolalar o'z his-tuyg'ulari va tajribalarini ifoda etishni o'rganadilar. Rasmlar, musiqa, hikoyalar va raqs ularga his-tuyg'ularni tushunish va qayta ishlashga yordam beradi. Bu bolalarga boshqalar bilan bog'lanishga va yanada ochiqroq bo'lishga yordam beradi.
Kelajak uchun tayyorgarlik ishlari olib boriladi	Zamonaviy dunyo yangi g'oyalar va innovatsion yondashuvlarni talab qiladi. Ijodkorlikni rivojlantirgan bolalar o'ziga ishonchi ortib, o'zgarishlarga ochiq bo'lalilar.
Mustaqillik o'sadi	Bola yangi narsa yaratganda, u nima qilish kerakligini va qanday qilishni o'zi hal qiladi. Bu tajriba ularga o'z harakatlari uchun mas'uliyatni o'z zimmasiga olishga va o'z qobiliyatlariga ishonishga o'rgatadi.
Muammolarni hal qilish qobiliyatlari paydo bo'ladi	Ijodiy fikrlash bizga qiyinchiliklarni yengishga yordam beradi. Ijodiy faoliyat bilan tez-tez shug'ullanadigan bolalar muammolarni hal qilishda va kutilmagan va samarali yechimlarni topishda yaxshiroq qobiliyatga ega bo'lalilar.

Bolalar ijodiy fikrlashni rivojlantirganda, ular yanada dadil, o'ziga ishongan va yangi

g'oyalarga ochiqroq bo'ladilar. Bu tug'ma iste'dod emas, balki hayot davomida rivojlantirilishi va qo'llanilishi mumkin bo'lgan mahoratdir.

Bolalarni ijodkorlik bilan qanday tanishtirish kerak: Ota-onalar uchun maslahatlar

Ijodkorlik o'z-o'zidan paydo bo'lmaydi — bolalarga tajriba o'tkazish, yangi narsalarni sinab ko'rish va jarayondan zavqlanish imkoniyati berilishi kerak. Buni majburlash emas, balki bolalarning qobiliyatlarini rivojlantirish uchun sharoit yaratish muhimdir.

1. Bolalarga tanlov erkinligini bering. Hamma bolalar ham rasm chizishni yoqtirmaydi, lekin ko'pchilik haykaltaroshlik, konstruksiya yoki hikoyalar yaratishni yoqtiradi. O'zini ifoda etish uchun qancha ko'p imkoniyatlar bo'lsa, bola o'z ishtiyoqini topish imkoniyati shuncha yuqori bo'ladi.

2. O'rnak bo'ling. Agar bolalar yonida rasm chizish, haykaltaroshlik qilish yoki hikoyalar yaratish bilan shug'ullanadigan kattalar bo'lsa, ular ijodiy faoliyat bilan shug'ullanishga ko'proq moyil bo'ladilar. Bolalar uchun san'at nafaqat san'at darslarining bir qismi, balki hayotlarining bir qismi ekanligini ko'rish muhimdir.

Rasm 1. Bolalar taqlid orqali o'rganadilar. Agar ular kattalarni ijodiy faoliyat bilan shug'ullanayotganini ko'rsalar, bu ular uchun tabiiy faoliyatga aylanadi, ulardan talab qilinadigan narsa emas.

Manba: [Shedevroom](#)

3. Ijodiy muhit yarating. Atrof-muhit bolaning ijod qilish istagiga ta'sir qiladi. Agar maktabgacha ta'lim muassasasida yoki uyda bo'yoqlar, kitoblar yoki asboblari bo'lmasa va kattalar ularning ijodini qo'llab-quvvatlamasa, bola qiziqishini yo'qotadi. Aksincha, qancha ko'p materiallar mavjud bo'lsa, ular uchun tasavvurlarini ifoda etish shunchalik oson bo'ladi. Ularni

osongina topish mumkin bo'lgan qilib qo'yish muhimdir: eskiz daftari, qalamlar, o'yin xamiri, origami qog'ozi, tabiiy materiallar - ulardan qanday foydalanishni bola o'zi hal qilsin. Shuningdek, farzandingizning ishini ko'rinadigan joyda saqlang - bu ularga ularning muhimligini ko'rsatadi.

4. Tajriba qilish imkoniyatlarini yarating. Qattiq chegaralar ijodkorlikni bo'g'ib qo'yadi. Bolalar "xato qilishdan" qo'rqishadi va o'ziga bo'lgan ishonchni va ijod qilish istagini yo'qotadilar. Ularga bo'yoqlarni aralashtirish, xayoliy mavjudotlarni haykaltaroshlik qilish va paxta chig'anoqlari, gubkalar va barmoqlar kabi noodatiy narsalar bilan rasm chizishga ruxsat berish muhimdir.

Ijodiy erkinlik yakuniy natijadan muhimroqdir. Agar bola yashil quyosh chizsa yoki kvadrat mushukni haykaltaroshlik qilsa, uning ishini to'g'rilamang. "Bu nimaga o'xshaydi..." o'rniga "Bu nima?" deb so'rash bolaning niyatini qat'iy chegaralarsiz ochib berishga yordam beradi.

5. Jadval tuzing. Ijodkorlik vaqt talab etadi, shuning uchun buning uchun maxsus lahzalarni ajratish muhimdir. Darsdan oldin "ongli lahza" tashkil qilishingiz mumkin: bolalardan biror narsa uchun g'ayrioddiy foydalanishni o'ylab topishni, boshlagan hikoyasini tugatishni yoki chiziqlar va ranglar yordamida hissiyotni tasvirlashni so'rang. Kundalik hayotda ijodiy faoliyat qanchalik tabiiy bo'lsa, bolaning bu jarayonda ishtirok etishi shunchalik oson bo'ladi.

6. Kundalik hayotga ijodkorlikni kiriting. Ijodkorlik faqat guruh mashg'ulotlari bilan cheklanib qolmasligi kerak. Bolalarga ijodkorlik ularning atrofida ekanligini ko'rsatish foydalidir: barglardagi naqshlar, tabiat tovushlari, bulutlarning g'ayrioddiy shakllari. Birgalikda muhokama qilinganda, bolalar kundalik narsalarda go'zallikni sezishni boshlaydilar va kundalik vaziyatlarda tasavvurlarini ishga soladilar. Siz nutqda, o'yinda va harakatda ijodkorlikdan foydalanishingiz mumkin: yotishdan oldin hikoyalar tuzing, oddiy o'yinlar uchun yangi qoidalarni ixtiro qiling yoki do'konga sayohatni "sehrli" narsalarni qidirish sarguzashtiga aylantiring.

Bola tajriba qilishdan va yangi narsalarni sinab ko'rishdan qo'rqmasa, ijodkorlik rivojlanadi. Vazifalarni aniq bajarishni talab qilish o'rniga, tashabbuskorlikni rag'batlantirish muhimdir. Atrof-muhit, o'yinlar va noan'anaviy vazifalar bolalarga erkin fikrlashga va kutilmagan yechimlarni topishga yordam beradi.

O'yin orqali tasavvurni rivojlantirish. Bolalarda yangi tasavvurlarni rivojlantirishga yordam berish uchun ularni kundalik vaziyatlarda tasavvurlaridan foydalanishga undash foydalidir. Oldindan yozilgan hikoyalardan foydalanish o'rniga, ularni o'z hikoyalarini yaratishga yoki g'ayrioddiy hodisalarni tushuntirishga undang. Masalan, "Sizningcha, shamol qaerdan keladi?" yoki "Agar uylar yumaloq bo'lib qolsa nima bo'ladi?" deb so'rang. Bu savollarga to'g'ri javob yo'q, shuning uchun bola xato qilishdan qo'rqmaydi. Bolalar uchun ijodiy hikoya o'yinlarida odatiy rollarni almashtirish foydalidir: bolani suv osti kemasi kapitani yoki uzoq sayyorani o'rganuvchi bo'lishga harakat qiling.

Chegarasiz ijodkorlik. Qattiq chegaralar tashabbuskorlikka to'sqinlik qiladi. Tayyor dizaynlardan foydalanish o'rniga, bolalarni o'zlarining chizma, haykal yoki hunarmandchilik versiyasini yaratishga undash yaxshiroqdir. Masalan, bola shunchaki daraxt chizibgina qolmay, balki boshqa sayyorada qanday bo'lishini tasavvur qilishi mumkin. Loy yoki o'yin xamiri bilan modellashirishda siz ma'lum bir vazifa berishdan qochib, buning o'rniga ularga mavhum narsa yaratishga, bu nima bo'lishi mumkinligini tushuntirishga ruxsat berishingiz mumkin.

Agar ular turli xil materiallardan: qog'oz, mato, tabiiy elementlardan foydalanish imkoniyatiga ega bo'lsalar, bu juda yaxshi. Tekstura va rang bilan tajriba o'tkazish odatiy fikrlashni rivojlantirishga yordam beradi.

Musiq va harakat. Hamma ham rasm chizishni yoqtirmaydi, lekin hamma o'zini harakat orqali ifodalaydi. Agar siz musiqani yoqsangiz va uni raqs orqali ifoda etishni taklif qilsangiz, bola ritmni o'zi topadi. Ritm bilan o'ynash temp va ifoda erkinligini rivojlantirishga yordam beradi. Masalan, siz bolalardan kattalar harakatlaridan keyin ma'lum harakatlarni taqlid

qilishni va keyin o'z harakatlarini yaratishni so'rashingiz mumkin.

Hatto oddiy tovushlarni ham o'yinga aylantirish mumkin: yomg'irning shavqi ritm, barglarning shitirlashi ertakning fonidir. Bolalar qo'shiqlar bastalashganda, musiqaga moslashganda yoki o'zlarining raqslarini yaratganda, bu ham ijodiy fikrlashning ifodasidir.

Rasm 2. Siz sharlarni birgalikda bezashingiz va ularni "noma'lum sayyoralar" aylantirishingiz mumkin. Manba: [Shedevroom](#)

Chegarasiz ijodkorlik. Qattiq chegaralar tashabbuskorlikka to'sqinlik qiladi. Tayyor dizaynlardan foydalanish o'rniga, bolalarni o'zlarining chizma, haykal yoki hunarmandchilik versiyasini yaratishga undash yaxshiroqdir. Masalan, bola shunchaki daraxt chizibgina qolmay, balki boshqa sayyorada qanday bo'lishini tasavvur qilishi mumkin. Loy yoki o'yin xamiri bilan modellashtirishda siz ma'lum bir vazifa berishdan qochib, buning o'rniga ularga mavhum narsa yaratishga, bu nima bo'lishi mumkinligini tushuntirishga ruxsat berishingiz mumkin.

Agar ular turli xil materiallardan: qog'oz, mato, tabiiy elementlardan foydalanish imkoniyatiga ega bo'lsalar, bu juda yaxshi. Tekstura va rang bilan tajriba o'tkazish odatiy fikrlashni rivojlantirishga yordam beradi.

Musiq va harakat. Hamma ham rasm chizishni yoqtirmaydi, lekin hamma o'zini harakat orqali ifodalaydi. Agar siz musiqani yoqsangiz va uni raqs orqali ifoda etishni taklif qilsangiz, bola ritmni o'zi topadi. Ritm bilan o'ynash temp va ifoda erkinligini rivojlantirishga yordam beradi. Masalan, siz bolalardan kattalar harakatlaridan keyin ma'lum harakatlarni taqlid qilishni va keyin o'z harakatlarini yaratishni so'rashingiz mumkin.

Hatto oddiy tovushlarni ham o'yinga aylantirish mumkin: yomg'irning shavqi ritm, barglarning shitirlashi ertakning fonidir. Bolalar qo'shiqlar bastalashganda, musiqaga moslashganda yoki o'zlarining raqslarini yaratganda, bu ham ijodiy fikrlashning ifodasidir.

Teatr miniatyuralari. Sahnalarni sahnalashtirish bolalarni improvizatsiya qilishga va

oyoqqa turishga o'rgatadi. An'anaviy qo'g'irchoq teatri o'rniga, siz bolangizni atrofidagi narsalarni ovoz chiqarib aytishga yoki o'yinchoqlarning o'z hikoyalari borligini tasavvur qilishga undashingiz mumkin. Masalan, chashka sovuq choyidan "shikoyat qilishi" yoki daftar uzun yozuvlar yozishdan charchaganini aytishi mumkin.

Rol o'ynash o'yinlari bolalarga dunyoga turli nuqtai nazardan qarashni o'rgatadi. Rollarni sinab ko'rish orqali ular boshqacha fikrlay boshlaydilar: sayohatchi o'zini oyda topganda o'zini qanday his qiladi? Agar daraxt gapirishni o'rgansa, nima deydi? Teatrlashtirilgan tomoshalar, niqob o'yinlari va ertaklarni sahnalashtirish bolalarga dam olishga va hissiy aqlni rivojlantirishga yordam beradi.

Yechimlarni bepul qidirish. Bola original yechimlarni izlaganda, ular kengroq fikrlashni o'rganadilar. Agar unga bloklardan emas, balki tasodifiy narsalardan uy qurish vazifasi berilsa, bola tanish narsalar ularning maqsadini o'zgartirishi mumkinligini tushunadi. Ijodkorlikni rivojlantirish uchun siz qalam to'satdan yozishni to'xtatsa yoki paypoq juda kichrayib qolsa, uni nima qilish kerakligini aniqlashni taklif qilishingiz mumkin.

Har qanday noan'anaviy g'oyalarni rag'batlantirish va ularni yanada rivojlantirishga yordam berish muhimdir. Masalan, agar bola kartondan uy qurishni taklif qilsa, boshqa qanday materiallardan foydalanish mumkinligi, uni qanday bezash va uni o'ziga xos qilish uchun nimalarni qo'shish kerakligi haqida muhokama qilish kerak. Bu yondashuv nafaqat san'atda, balki real hayotda ham ijodiy muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Har bir insonning ijodiy salohiyati bor, ammo qo'llab-quvvatlanmasa, u foydalanilmay qolishi mumkin. Agar kattalar jarayonni qat'iy nazorat qilsalar, har bir "noto'g'ri" chiziqni tuzatsalar yoki faqat to'g'ri yechimlarni majburlasa, bola o'zini ifoda etishga qiziqishni yo'qotadi. Bu bolaning ijodkorlikka qodir emasligi haqidagi noto'g'ri fikrga olib keladi.

Buning oldini olish uchun bolalar tasavvur qila oladigan, tajriba o'tkaza oladigan, xato qila oladigan va o'z yo'llarini topa oladigan muhit yaratish muhimdir. Bolalarda ijodkorlikni nima rivojlantiradi? Dunyoni cheklovlarisiz o'rganish, turli materiallar bilan tajriba o'tkazish, rol o'ynash, musiqa va raqsdan improvizatsiya qilish va eng muhimi, kattalarning qo'llab-quvvatlashi imkoniyati.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Asqad Muxtor. Yozuvchining hayotiy pozitsiyasi. – T.: "G'ulom nomidagi adabiyot va san'at nashriyoti". 1981. – B. 18.
2. Davronova Sh. Istiqloq davri o'zbek romanlarida sharq va g'arb an'alarining badiiy sintezi. Filol. fan. dok. diss. – Samarqand. 2019. – B. 28.
3. Rasulova U. XX asr o'zbek qissachiligi tadriji. O'quv-uslubiy qo'llanma. – T.: "FAN". 2012. – B. 8.